

PAPER DETAILS

TITLE: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS
KİTAPLARINA İLİSKİN GÖRÜSLERİ (KARABÜK ÖRNEĞİ)

AUTHORS: Gökhan BERAT, Ahmet Sait CANDAN

PAGES: 513-531

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2595102>

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ORTAOKUL SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (KARABÜK ÖRNEĞİ)

Gökhan BERAT*
Ahmet Sait CANDAN**

Öz: Öğrencilerin ilgi alanları, mizaç tipleri ve zihinsel gelişimlerinin farklı olduğu bir eğitim/öğretim ortamında öğretmen ve öğrencilerin en çok kullandıkları araçların başında ders kitapları gelmektedir. Günümüzde öğrencilerin, genelde tüm derslerde, özelde ise sosyal bilgiler dersinde aynı hazırbulunuşluk düzeyinde olmalarını beklemek büyük bir yanılgıdır. Bu bağlamda, diğer ders araç-gereçlerinin yoksunluğu ve eksikliğine rağmen, özellikle ders kitaplarının nitelikli fiziksel, eğitsel, görsel ve dil-anlatım özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu çalışmada Ortaokul 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları öğretmen görüşleri doğrultusunda fiziksel, eğitsel, görsel ve dil-anlatım özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın amacı İlköğretimde okutulmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarını fiziksel tasarım, eğitsel tasarım/içerik, dil/anlatım ve imla özellikleri ile ölçme ve değerlendirme bağlamında incelemek ve alanyazına bu konuda katkı sağlamaktır. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük il merkezinde ve Safranbolu ilçe merkezinde görev yapan 39 sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Bu kapsamda araştırma betimsel nitelikli tarama modelinde yapılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden alan taraması “survey” yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak, İlköğretim Sosyal Bilgiler ders kitaplarının bazı yönlerden yeterli olduğu; fakat öğrencilerin özellikle bilişsel gelişim düzeylerine uygunluk açısından önemli eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İlköğretim, Sosyal bilgiler öğretimi, Sosyal bilgiler ders kitapları, Öğretmen görüşleri.

* Karabük Atatürk Ortaokulu Müdürü, gokhanberat73@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2849-9117.

** Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, email: asaitc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6751-7667.

THE OPINIONS OF SOCIAL SCIENCE TEACHERS ON SECONDARY SCHOOL SOCIAL STUDIES LESSON BOOKS (KARABUK EXAMPLE)

Abstract: In an education/teaching environment where students' interests, temperament types and mental development are different, textbooks are the most used tools by teachers and students. Today, it is a big mistake to expect students to be at the same level of readiness in all courses in general and in social studies courses in particular. In this context, despite the lack and deficiency of other course materials, especially course books should have qualified physical, educational, visual and language-expression features. In this research, secondary school 5th, 6th and 7th grade Social Studies textbooks were evaluated in terms of physical, educational, visual and language-expression characteristics in line with teacher opinions. The aim of the research is to examine the Social Studies textbooks taught in primary education in the context of physical design, educational design/content, language/expression and spelling features, and to contribute to the literature in this regard. In this context, the research was conducted in a descriptive survey model. The research was conducted with 39 social studies teachers working in Karabük city center and Safranbolu district center in the 2020-2021 academic year. Survey method, which is one of the quantitative research methods, was used. As a result, primary school Social Studies textbooks are sufficient in some aspects; however, it has been determined that students have significant deficiencies, especially in terms of suitability for their cognitive development levels.

Key Words: Primary education, Social studies teaching, Social studies textbooks, Teacher opinions.

1. Giriş

Geçmişten günümüze hemen hemen tüm devletler uygulamış oldukları eğitim programları aracılığıyla vatandaşlarına istendik davranışlar kazandırarak varlıklarını sürdürmeyi ve halkını daha donanımlı kılmayı amaçlarlar. Devletlerin uygulamış oldukları eğitim programları da çoğunlukla farklı disiplinlerin birleştirilmesiyle oluşturulur. Türkiye’de ortaokullarda uygulanan öğretim programları arasında sosyal bilgiler öğretim programı önemli bir yere sahiptir. Öğretim programlarının genelinde olduğu gibi, sosyal bilgiler programının da hedeflenen sonuca erişebilmesi için önemli gereçlerin başında da nitelikli ders kitapları yer almaktadır (Önal ve Kaya, 2006, s. 22-23).

Günümüzde her alanda olduğu gibi eğitim-öğretim ortamlarında da dijital teknoloji oldukça yaygın ve etkin bir konumdadır. Ancak, teknoloji ne kadar

ilerlemiş olsa da ders kitapları eğitim-öğretim ortamlarındaki araç-gereçler arasında halen en yaygın kullanılan ve en etkili materyallerdendir. Türk Dil Kurumu'na göre *“belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitap”* diye tanımlanan ders kitabı (Oğuzkan, 1974; Aytan ve Güneş, s. 257), belirli bir eğitim-öğretim programında hazırlanan; okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere birincil kaynak olarak önerilmektedir (Demir, 2020, s. 18). Ders kitapları eğitim programlarının temel ögesi olup öğrenme-öğretme süreci içinde planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini, öğretmenlerin neler öğreteceğini belirleyen bir rehberdir (Hali, 2014, s. 159). Akbaba'ya (2013, s.17) göre; ders kitaplarının tasarımındaki temel ilke kitapların öğretim programında belirlenen bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilere kazandıracak eylemleri barındırması ve bu eylemlere rehberlik edici nitelikte olmasıdır. Eğitimin amaçlarına ulaşmak için ders kitapları öğretme ve öğrenme sürecini şekillendirmede en çok kullanılan araçlardır. Genel anlamda ders kitapları temel bilgi kaynağı olarak düşünülmekte olup, öğrenciler ders kitaplarını en çok okulda veya evde dersi öğrenirken ve çalışırken kullanmaktadır (Tarman ve Kuran, 2015, s. 214).

Sosyal bilgiler ders programında soyut biçimde listelenen amaç ve kazanımların somut hali şeklinde nitelendirilebilecek ders kitapları, dünya genelinde nasılsa Türkiye'de de öğrenciler ve öğretmenler tarafından birincil bilgi kaynağı olarak görülmekte ve sosyal bilgiler derslerinde de aktif olarak kullanılmaktadır (Kılıç ve Seven, 2007, s. 28). Yanpar (2005, s. 113)'a göre; programın karşıdaki kitleye aktarımında birincil kaynak olarak kullanılan ders kitaplarını diğer öğretim materyallerine göre daha etkin kılan temel nedenlerden ilki; müfredatla örtüşen bir yapıda olmasıdır. Temel nedenlerin ikincisi, bir öğretim aracı olarak ders kitabının kullanımıdır. Öğretmenlerin derslerde farklı kaynakları da kullanmaları, ders kitaplarının öğrencilerin ön bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır. Üçüncü olarak; aynı seviyede eğitim alan öğrenciler aynı kitabı veya benzer içerikli materyalden yararlanırlar. Böylece farklı ortamlarda eğitim gören öğrenciler aynı ders kitabından faydalanarak temel müfredat hedeflerine erişmiş olurlar. Dördüncü neden; ders kitaplarının öğrencilere ve öğretmenlere temel bilgi kaynaklarını (görseller, grafikler, haritalar, belgeler, vb.) temin etmesidir. Bu sayede öğretmenler ve öğrenciler müfredattaki bilgi ve becerileri somutlaştırabilirler. Beşinci neden olarak da ders kitapları zamana ve ihtiyaçlara göre sürekli güncellenmektedir. Güncellemeye ise öğrencilerin tarihsel bakış açılarını geliştiren ve süreç içinde ne ölçüde bir değişimin

yaşandığını anlamaları adına verimli bir yol sunan faaliyettir denilebilir (Roberts, 2014, s. 119-120).

Kılıçoğlu (2009, s. 4)'na göre Sosyal bilgiler; içinde tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, iktisat, hukuk, teknoloji, edebiyat, vb. gibi bir çok disiplini barındıran disiplinlerarası özellikte bir derstir. İçeriğini oluşturan sosyal bilimleri pedagojik ilkeler doğrultusunda daha açık ve anlaşılır hale getirerek bireye aktarmaya çalışan bir ilköğretim dersi olarak da tanımlanan sosyal bilgiler (Kabapınar, 2012, s. 2); ilköğretimde nitelikli ve bilinçli bireyler yetiştirmek doğrultusunda da öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır. Sönmez (2005, s. 455)'e göre de sosyal bilgiler, toplumsal yaşantılarla örneklendirmeye dayalı alakadar kılma ve ulaşılan dirik bilgilerdir.

Öğretme-öğrenme sürecinin en önemli aracı diyebileceğimiz ders kitapları günümüzde halen sınıf içi etkinliklerde önemini sürdürmekte olup öğretmenler birçok etkinliği ders kitapları ile yürütmektedirler. Genel anlamda öğretmenler müfredatı temel anlamda dikkate almadan, öğrenme-öğretme etkinliklerine yönelik ders işleyişlerini ders kitapları bağlamında yapmaktadırlar. Bu da ders kitaplarının halen birincil kaynak olarak kullanılmasını sürdürmektedir (Ertürk ve Güler, 2017, s. 65).

Ders kitapları hem öğrencilerin neler öğreneceklerini belirleyen hem de öğretmenlerin neler öğreteceklerini şekillendiren temel araçlardır. Bazı açılardan ve dönemsel olarak bazı eleştirilere de muhatap olan ders kitapları her geçen gün gelişen bilgisayar, tablet, akıllı telefonlar, vb. teknolojik araçların gerisinde kalmasına rağmen, halen hayatımızda ve eğitim-öğretim ortamlarında vazgeçilmez bir unsur olarak varlığını sürdürmektedir. Zira ortaokullarda haftada üç saat olarak okutulan Sosyal bilgiler dersi aracılığıyla öğrencilerin ulusal ve küresel çapta “milli bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri; demokratik, laik, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları; kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri; doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları” (MEB, 2018) gibi birçok bilgi, beceri, yetkinlik ve değerlerle donatılmaları söz konusudur. Tüm bu bilgi, beceri, yetkinlik ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasında temel araç olarak kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının değişik bağlamda değerlendirilmesi, derslerin kalitesini ilerletmek noktasında zorunludur (Demir ve Atasoy, 2018, s. 755). Sosyal Bilgiler dersinde, 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim birinci kademedede, 2006-2007 eğitim ve öğretim yılında ilköğretim ikinci kademedede yapılandırmacı yaklaşımına dayalı yeni öğretim programı uygulanmaya başlanmıştır (Öztaş,

2009, s. 342). Ülkemizde yapılandırmacı yaklaşıma geçilen 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren Sosyal Bilgiler dersinin temel kaynaklarını öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı oluştururken; 2017-2018 eğitim-öğretim yılından beri öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları artık basılmamakta ve öğrencilere dağıtılmamaktadır. İlk ve ortaöğretim için aslında çok da uygun olmadığı düşünülen bu durum ders kitaplarına olan ilgi ve önemi daha da artırmıştır (Demir ve Atasoy, 2018, s. 755).

2. Yöntem

Öğrencilerin ilgi alanları ve zihinsel gelişimlerinin farklı olduğu eğitim/öğretim ortamlarında öğretmenlerin ilk sırada kullandıkları materyal ders kitaplarıdır. Ekonomik, sosyal ve eğitimsel eşitlik bağlamında ülkemizde öğrencilerin tamamının aynı hazırbulunuşluk düzeyinde olmalarını beklemek büyük bir yanılgıdır. Bu bağlamda diğer ders araçlarının ve materyallerinin eksiklik ve yoksunluğuna rağmen, bütün eğitim kurumlarında erişilmesi mümkün olan ders kitaplarının nitelikli fiziksel, eğitsel, görsel ve dil-anlatım özelliklerine sahip olması gerekmektedir.

Bu araştırmanın amacı; 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük il merkezi ve Safranbolu ilçe merkezindeki ortaokullarda sosyal bilgiler derslerinde okutulmakta olan 5, 6 ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını tarih öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirmek ve öneriler sunmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda, şu alt problemler cevaplanmaya çalışılacaktır:

1. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ‘Fiziksel Tasarım’ boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
2. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ‘Eğitsel Tasarım-İçerik’ boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
3. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ‘Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri’ boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
4. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ‘Ölçme ve Değerlendirme’ boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, görev yaptığı okul türü değişkenine bağlı olarak; sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, mesleki kıdem değişkenine bağlı olarak; tarih ders kitaplarının fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-

içerik, dil-imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2.1. Araştırma Modeli

Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmalarda amaç, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemeye çalışmak ve bu ilişkilerin nedenlerini araştırmaktır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s.24).

Bu araştırmada Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırmada survey (tarama) modelinden yararlanılmıştır. Bu model geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. (Karasar, 2005, s. 12). Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkındaki görüşlerini herhangi bir müdahalede bulunulmadan anket tekniği ile ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

2.2. Örneklem/Katılımcılar

Bu araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Karabük ilinde bulunan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, örneklemi Merkez ve Safranbolu ilçelerinde görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde uygun örnekleme türü kullanılmıştır. Bu örnekleme türünün kullanılmasının nedeni, zaman ve maliyet bakımından araştırmacıya kolaylık sağlamasıdır.

Ölçme aracının uygulandığı Sosyal Bilgiler öğretmenlerine ait demografik özellikler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Mesleki Kıdem Durumlarına İlişkin Bilgiler

Mesleki Kıdem	f	%
1-5 yıl	2	5,1
6-10 yıl	5	12,8
11-15 yıl	12	30,8
16-20 yıl	9	23,1
21 yıl ve üzeri	11	28,2
Toplam	39	100

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ilişkin bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 2'si 1-5 yıl, 5' i 6-10 yıl, 12' si 11-15 yıl, 9'u 16-20 yıl, 11'i 21 yıl ve üzerinde hizmet vermektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 11-15 arası üzeri kıdemi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Görev Yaptığı Okul Türüne İlişkin Bilgiler

Okul Türü	f	%
Ortaokul	33	84,6
İmam Hatip Ortaokulu	3	7,7
Özel Kolej	2	5,1
Sınav Merkezi	1	2,6
Toplam	39	100

Öğretmenlerin görev yaptığı okul türlerine ilişkin bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin 33' ü ortaokul, 3'ü İmam Hatip Ortaokulu, 2'si Özel Kolej, 1'i Sınav Merkezinde görev yapmaktadır.

Bu çalışma Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan alınan, 23.02.2022 tarihli ve 2022/02 numaralı, 30 karar no.lu etik kurul onayı ile yürütülmüştür.

519

2.3. Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada; 2020-2021 eğitim öğretim yılında okutulan, Ortaokul Sosyal Bilgiler kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla Akbaba (2013, s. 472-474) tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarını Değerlendirme Formundan (SBDKDF) yararlanılmıştır. Anket iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda demografik değişkenlerden; kurum adı ve mesleki kıdem yer almaktadır. İkinci kısımda ise; fiziksel tasarım ile ilgili iki soru, eğitsel tasarım ve içerik ile ilgili bir soru, dil-imla ve anlatım özellikleri ile ilgili 6 soru, ölçme ve değerlendirme ile ilgili 7 soru olmak üzere toplamda 16 soru bulunmaktadır. Bu sorularla çalışmaya katılan Ortaokul Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, Ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla; fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme kısımlarından oluşmaktadır. Bu alt boyutlar ve ilgili soruların numarası aşağıda verilen Tablo 3'te verilmiştir. Ayrıca anket formuna verilen cevaplar beşli likert tipinde; 'çok kötü', 'kötü', 'orta', 'iyi', 'çok iyi' ile ifade edilmiştir.

Tablo 3. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin madde numaraları

Ölçeğin Alt Boyutları	Madde Numarası
Fiziksel Tasarım	1,2,
Eğitsel Tasarım-İçerik	3
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	4,5,6,7,8,9
Ölçme ve Değerlendirme	10,11,12,13,14,15,16

SBDKDF'nin en son bölümünde ise katılımcı tarafından isteğe bağlı olarak doldurulması istenilen 'paylaşmak istediğiniz başka görüş, eleştiri, yorum, öneri vs. var ise lütfen buraya yazınız' bölümü yer almamaktadır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre gerçekleşmiştir. Anketler internet üzerinden online olarak yapılmış ve bir hafta süre verilmiştir. Anketlerde kişi ismi istenmemiş olup; sadece görev yaptığı okul ve mesleki kıdem bilgileri istenmiştir. Yapılan anketlere verilen cevapların gönüllülük esasına göre, gerçek bilgiyi yansıtacak şekilde doldurulduğu kanısına varılmış ve bu anketlerle çalışma tamamlanmıştır. Veri toplama süreci yaklaşık olarak üç ay sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Sosyal Bilgiler ders kitapları değerlendirme formları uygulandıktan sonra, anket formlarının yönergede bulunan kurallara uygun doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitapları değerlendirme formlarından elde edilmiş olan verilerin analiz sonuçlarının bilimsel olarak açıklayabilmek amacıyla SPSS 21 istatistik programına verilerin girişi yapılmış ve veriler analiz edilmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitapları değerlendirme formunun demografik özellikleri analiz edilirken, frekans ve yüzde analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bu bölümü hakkındaki ayrıntılı bilgiler; evren ve örneklem kısmında verilmiştir.

Öğretmenlerin ders kitabı boyutları ile ilgili görüşlerini değerlendirmek için betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendirebilmek amacıyla, sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendirme formunda, fiziksel tasarım, eğitsel tasarım- içerik, dil-imla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarına puanlar vermişlerdir. Bu boyutlar ayrı ayrı ve bir bütün olarak; ortalama, standart sapma ve katılma düzeyi boyutlarında analiz edilmiş ve sonuçlar yorumlanmıştır.

Ölçekte bulunan seçeneklere öğretmenlerin katılma derecelerini yorumlamak amacıyla aralık sayısı seçenek sayısına bölünerek ($4/5=0,80$) ölçek elde edilmiştir.

Tablo 4. SBDKDF'nun 5'li Derecelendirme Ölçeğine Göre Puan Aralığı

Puan Aralığı	Seçenekler
1,00-1,79	Çok Kötü
1,80-2,59	Kötü
2,60-3,39	Orta
3,40-4,19	İyi
4,20-5,00	Çok İyi

Tablo 4'e göre; ders kitabı inceleme anket formunun güvenilirlik düzeyini incelemek için ortalama puanlar kullanılmıştır. Bu kapsamda, 1.00 ile 1.79 aralığı çok kötü, 1.80 ile 2.59 aralığı kötü, 2.60 ile 3.39 aralığı orta, 3.40 ile 4.19 aralığı iyi ve 4.20 ile 5.00 aralığı ise çok iyiye karşılık gelmektedir.

Anketin güvenilirliği için Cronbach Alpha katsayıları incelenmiştir. Alpha değeri 0,60 ile 0,80 arasında olduğunda güvenilirliğin iyi; 0.80 ile 1.00 arasında olduğunda ise güvenilirliğin yüksek olduğunu düzeyde göstermektedir (Kozak, 2015).

Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri; Fiziksel Tasarım 0,86; Eğitsel Tasarım-İçerik 0,97; Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri 0,87; Ölçme ve Değerlendirme 0,87 olarak bulunmuştur. Bu araştırma örneklemini için güvenilirlik çalışması alt boyutlara ilişkin Cronbach Alpha değerleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha değerleri

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Fiziksel Tasarım	2	0,84
Eğitsel Tasarım-İçerik	1	0,96
Dil-İmla ve Anlatım Özellikleri	6	0,88
Ölçme ve Değerlendirme	7	0,92

Ölçeğin geneline yönelik; Cronbach Alfa (iç tutarlılık katsayısı) 0,90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğe ilişkin bulunan bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin, ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendirmelerine yönelik olarak mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türü değişkenleri boyutlarında incelenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitapları hakkındaki görüşleri, mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türüne göre anlamlı bir farklılığa neden olmakta mıdır? Sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma verilerinin normal dağılım özelliği gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov Testi ile sınanmış ve olasılık değerinin ($p > .05$) anlamlı olmadığı ve normallik varsayımının sağlandığı görülmüştür. Bu kapsamda verilerin analizi için parametrik test teknikleri kullanılmıştır. Mesleki kıdem, 20 yıl ve altı, 21 yıl ve üstü olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Kategori sayısı iki olduğu için bağımsız t testinin kullanılması uygun görülmüştür.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde örneklemden elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile istatistiksel analiz edilip yorumlanmıştır. Sosyal Bilgiler ders kitapları değerlendirme formuna ait öğretmen görüşleri tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler ders kitapları değerlendirme formu alt boyutlara bağlı öğretmen görüşleri sonuçları

522

Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım				
1 Fiziksel Tasarım	39	3,54	0,84	İyi
2 Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	39	3,40	0,83	Orta
Toplam	39	3,47	0,83	İyi
Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Eğitsel Tasarım-İçerik				
3 Eğitsel Tasarım ve İçerik	39	3,55	,78	İyi
Toplam	39	3,55	,78	İyi

Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Dil-İmla Anlatım Özellikleri				
4 Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması	39	3,57	1,09	İyi
5 Ders kitabının imla ve dilbilgisi kurallarına uygunluğu	39	3,70	,77	İyi
6 Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi	39	3,76	,77	İyi
7 Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılmaması	39	3,52	1,41	İyi
8 Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması]	39	3,33	,86	Orta
9 Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması	39	3,67	1,27	İyi
	39	3,59	1,02	İyi

523

Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Ölçme ve Değerlendirme				
10 Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması	39	3,51	,90	İyi
11 Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması	39	3,59	1,01	İyi
12 Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya teşvik edecek nitelikte olması	39	3,52	,95	İyi
13 Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi	39	3,42	,78	İyi
14 Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca vb) olması	39	3,91	1,01	İyi

15	Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması	39	3,64	1,60	İyi
16	Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması	39	3,35	,99	Orta
Toplam		39	3,56	1,03	İyi
Genel Toplam		39	3,54	0,92	İyi

Tablo 7 incelendiğinde ders kitaplarının geneline ilişkin öğretmen görüşlerinin 3,54 (İyi) olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle; öğretmenler Sosyal Bilgiler ders kitaplarını genel anlamda yeterli olarak değerlendirmişlerdir.

3.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarım alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Öğretmenlerin fiziksel tasarım alt boyutuna ilişkin görüşleri

Maddeler		N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Fiziksel Tasarım					
1	Fiziksel Tasarım	39	3,54	0,84	İyi
2	Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	39	3,40	0,83	Orta
Toplam		39	3,47	0,83	İyi

Tablo 8'e göre; Sosyal Bilgiler ders kitaplarının "Fiziksel tasarım" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,54 düzeyinde İyi görmüşlerdir. "Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,40 düzeyinde orta görmüşlerdir. Ders kitaplarının fiziksel tasarım bölümü ile ilgili toplam görüşleri 3,47 düzeyinde iyi görüş belirtmişlerdir.

3.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarının eğitsel tasarım-içerik alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin eğitsel tasarım-içerik alt boyutuna ilişkin görüşleri

	Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Eğitsel Tasarım-İçerik					
2	Eğitsel Tasarım-İçerik	39	3,55	,78	İyi
	Toplam	39	3,55	,78	İyi

Tablo 9'a göre; Sosyal Bilgiler ders kitaplarının eğitsel tasarım-içerik boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,55 ile iyi düzeydedir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler kitaplarının dil-imla ve anlatım özellikleri alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin dil-imla ve anlatım özellikleri alt boyutuna ilişkin görüşleri

	Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Dil-İmla Anlatım Özellikleri					
3	Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması	39	3,57	1,09	İyi
4	Ders kitabının imla ve dilbilgisi kurallarına uygunluğu	39	3,70	,77	İyi
5	Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi	39	3,76	,77	İyi
6	Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılmaması	39	3,52	1,41	İyi
7	Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması	39	3,33	,86	Orta
8	Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması	39	3,67	1,27	İyi
	Toplam	39	3,59	1,02	İyi

Tablo 10'a göre; "Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun dil ve cümle yapısının kullanılması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,57 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Ders kitabının imla ve dil bilgisi kurallarına uygunluğu" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,70 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Yabancı isim, kavram, terim ve sözcüklerin Türkçe okunuşlarının parantez içinde verilmesi" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,76 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Gereksiz bilgi yoğunluğu ve uzun cümlelerin kullanılması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,52 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Ders kitabındaki metinlerin akıcı, yalın ve etkileyici bir üslubunun olması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,33 düzeyinde orta olarak değerlendirmişlerdir. "Aşırı akademik bir dilin kullanımından kaçınılması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,67 düzeyinde iyi görmüşlerdir.

Kitabın dil-imla ve anlatım özellikleri boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,59 ile iyi düzeydedir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme alt boyutuna yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme alt boyutuna ilişkin görüşleri

526

	Maddeler	N	$\bar{x}$	Ss	Katılma Düzeyi
Ölçme ve Değerlendirme					
9	Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması	39	3,51	,90	İyi
10	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması	39	3,59	1,01	İyi
11	Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, tartışmaya ve araştırmaya teşvik edecek nitelikte olması	39	3,52	,95	İyi
12	Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi	39	3,42	,78	İyi
13	Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu,	39	3,91	1,01	İyi

	doğru-yanlış, bulmaca vb) olması				
14	Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması	39	3,64	1,60	İyi
15	Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması	39	3,35	,99	Orta
	Toplam	39	3,56	1,03	İyi
		39	3,54	,92	İyi

Tablo 11'e göre; "Soruların açık ve anlaşılır bir biçimde kullanılmış olması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,51 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi ve beceri birikimine uygun şekilde hazırlanması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,59 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, 3,52 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. "Ders kitabında öğrencilerin kendisini ve arkadaşını değerlendirmesine imkân sağlayan tekniklere yer verilmesi" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,42 düzeyinde yeterli görmüşlerdir. "Değerlendirme sorularının farklı türden (çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, açık uçlu, doğru-yanlış, bulmaca, vb.) olması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,91 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Ünite sonunda verilen değerlendirme sorularının, ünite sürecince yer alan kazanımları ölçecek yeterlilikte olması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,64 düzeyinde iyi görmüşlerdir. "Bilgilerin kullanımı ve becerilerin uygulanması için öğrencilere performans ödevleri, araştırmalar, projeler, vb. sunulması" maddesini öğretmenler ortalama olarak 3,35 düzeyinde orta olarak değerlendirmişlerdir.

Ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,54 ile iyi düzeyde olduğu belirtilmiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesine ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilecektir.

Öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler ders kitaplarını değerlendirmelerine yönelik olarak mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türü değişkenleri boyutlarında incelenmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, ortaokul Sosyal Bilgiler ders

kitapları hakkındaki görüşleri, mesleki kıdem ve görev yaptığı okul türüne göre anlamlı bir farklılığa neden olmakta mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma verilerinin normal dağılım özelliği gösterip göstermedikleri Kolmogorov-Smirnov Testi ile sınanmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda dağılımların normal dağıldığı saptanmıştır.

Mesleki kıdem, 20 yıl ve altı, 21 yıl ve üstü olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Kategori sayısı iki olduğu için bağımsız t testinin kullanılması uygun görülmüştür.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular daha önce benzer konuda yapılan araştırmalar (Ertürk ve Güler, 2017; Gülersoy, 2013; Aktekin ve Baki Pala, 2013; Şahin, 2010; Ödemiş, 2019; Özçetin, 2019, vb.) incelendiğinde birbirine oldukça yakın oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. İdeal bir ders kitabının tasarımı ciddi bir ön hazırlık evresi yanında, içeriğe uygun genişlikte bir kaynakça taramasına, ilgili kişi ve kurumlarla temasa geçilmesine ve en önemlisi ehil kişilerce tasarımına ve projenin yürütülmesine bağlıdır. Büyük ölçüde disiplinlerarası, tümdengelim ve yapılandırmacı bakış açısıyla şekillendirilen Sosyal Bilgiler öğretim programları bağlamında “yazılan” Sosyal Bilgiler ders kitapları öğretim programlarının ruhunu tam olarak yansıtamamaktadır. Bu sorunun birincil nedeni ise ders kitabını “yazan” ekibin (genellikle 3-5 kişiden oluşan) sosyal bilgiler içeriğini ve vizyonunu algılayamaması, editörlerin sosyal bilgiler öğretimi ve disiplinlerarası bakış açısına sahip olmaması, alan uzmanlarının görüş ve deneyimlerinden neredeyse hiç yararlanılmaması, yayınevlerinin ekonomik gerekçelerle ders kitaplarının içeriklerine, sayfa sayılarına ve baskı kalitelerine müdahale etmeleri, vb. gibi nedenler etkili olmaktadır (Gülersoy, 2013, s. 22)

Hem yurt dışında hem de ülkemizde yapılan araştırmalar ders kitaplarındaki ideolojik önyargıları, içerik bağlamındaki yanlışları açığa çıkarmaktadır. Ancak bu tespitlere rağmen ders kitaplarında nitelikli güncellemeler istenilen düzeye ulaşamamaktadır (Çelik, 2020, s. 584). Sosyal bilgiler hayatın içinde olan ve akışkan bir derstir. Dolayısıyla ders kitapları da güncel olmak zorundadır. Sosyal bilgiler ders kitapları yalnızca eskiyi dillendiren bir kaynak olamaz, daima güncel olmalıdır (Doğan ve Torun, 2018, s. 113).

Öneriler

Bu araştırmada: Sosyal Bilgiler ders kitapları, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Karabük ilinde görev yapan tarih öğretmenlerinin görüşlerine göre

incelenmiş, araştırmaya katılan öğretmenlerden Sosyal Bilgiler ders kitapları ile ilgili; fiziksel tasarım, eğitsel tasarım-içerik, dil-ımla ve anlatım özellikleri, ölçme ve değerlendirme boyutlarındaki anket sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Verilen cevapların ışığında araştırma tamamlanmış ve araştırma sonuçlarına bağlı olarak araştırmacılara, kitap yazarlarına, MEB'e bazı öneriler sunulmuştur.

- Alanında uzman kişiler kitapları hazırlamalı, belli bir mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin fikirlerinden yararlanılmalıdır.
- Öğretmenler birden çok kaynağı olabildiğince kullanmalı, dersi tek boyutluluktan olabildiğince uzaklaştırmalı, öğrencilere farklı bakış açılarını edindirip onları çoklu düşünmeye yönlendirmelidir. Ders kitabında rastladığı hataları öğrencilere bildirmeli, onların yanlış bilgi edinmesini önlemelidir.
- Dil ve anlatım bağlamında öğrencinin düzeyine uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Öğrencinin ilgisini çekecek yaş seviyesine göre görsel öğelere, merak uyandırıcı çalışmalara büyük oranda yer verilmelidir.
- Ders kitapları çeşitli düzeylerde ödev ve etkinlikler içermelidir.
- Ders kitapları gerçekleri yansıtmalı ve güncel bilgileri içermelidir.
- Ders kitapları öğrencinin dil kullanımına ilişkin yeteneklerini, kavramsal yeteneklerini geliştirmelidir.
- Ders kitaplarındaki metinlerin içeriği, yazı karakterleri, görsel malzemesi ile tasarım açısından ilgi çekmelidir.
- Sosyal Bilgiler ders kitapları disiplinlerarası yaklaşım bağlamında tasarlanmalıdır.
- Sosyal Bilgiler alanının düşünme becerileri olan kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, sosyal analiz ve yorum, sosyal araştırma, tarihsel konular, analiz, analitik düşünme ve karar verme gibi konulara ders kitaplarında uygulamalı olarak yer verilmelidir.
- Öğrencinin ders kitabındaki bilgileri hayatı boyunca kullanacağı bilinmelidir.
- Eğitim-öğretimin vazgeçilmez araçlarından biri olan ders kitaplarının değerlendirilmesi ve daha etkili hale getirilebilmesinde bu kitapların birincil kullanıcıları olan öğretmen görüşlerinin dikkate alınması elzemdir. Öğretmenlerin tespitleri aracılığıyla ders kitaplarında sıklıkla güncellemelerin yapılması, ders kitaplarının yazımında ve tasarımında öğretmenlerin aktif olarak görev alması yaşanan problemlerin minimize edilmesinde son derece yararlı olacaktır.

Kaynakça

- AKBABA, B. (2013). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. Pegem A.
- AKTEKİN, S. & Baki Pala, Ç. (2013). 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 265-286.
- AYTAN, T. & GÜNEŞ, G. (2017). 2017 Türkçe Öğretim Programına Göre Hazırlanan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Temaları ve Türleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(11), 256-275.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. & DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem A.
- ÇELİK, H. (2020). Tarih Ders Kitabı Araştırmalarına Kısa Bir Bakış. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 565-586.
- DEMİR, B. (2020). Evaluation of Social Studies Teaching Textbooks. *International Journal of Learning and Teaching (IJLT)*, 12(1), 17-29.
- DEMİR, Y. & Atasoy, E. (2018). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2017) Değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 753-780.
- DOĞAN, Y. & TORUN, F. (2018). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Nereye Gidiyor? *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 4(2), 111-125.
- ERTÜRK, M. & GÜLER, E. (2017). 5, 6 ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği). *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(8), 64-76.
- GÜLERSOY, A. E. (2013). İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 2(1), 7-26.
- HALİ, S. (2014). Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(3), 158-166.
- KABAPINAR, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem A.
- KARASAR, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel.
- KILIÇ, A. & SEVEN, S. (2007). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelmesi*. Pegem A.
- KILIÇOĞLU, G. (2009). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi ve Önemi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s. 3-16). Pegem A.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. MEB.
- KOZAK, M. (2015). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayımlar Teknikleri*. Detay.
- OĞUZKAN, A. F. (1974). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- ÖDEMİŞ, K. (2019). *Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Üst Düzey Düşünme Becerilerinin Gelişimine Uygunluğu Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

- ÖNAL, H. & KAYA, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4. ve 5. sınıf) Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(16), 21-37.
- ÖZÇETİN, A. F. (2019). *2005 Yapılandırmacı Eğitim Öncesi ve Sonrası 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZTAŞ, S. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Filmlerin Kullanılması M. Safran (ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde* (s. 341-360). Pegem A.
- ROBERTS, S. L. (2014). Effectively using social studies textbooks in historical inquiry. *Social Studies Research and Practice*, 9(1), 119-128.
- SÖNMEZ, V. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Anı.
- ŞAHİN, S. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı.
- TARMAN, B. & KURAN, B. (2015). Examination of The Cognitive Level of Questions in Social Studies Textbooks and The Views of Teachers Based on Bloom Taxonomy. *Educational Sciences: Theory&Practices*, 15(1), 213-222.
- YANPAR, T. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Anı.